

Caravaggio og den barokke malerkunst

Caravaggio: *Judith og Holofernes*, 1599-1602

Caravaggio og den dramatiske barok

Den kunsthistoriske periode barokken stammer fra starten af 1600-tallet, hvor den opstod i Italien, og den spredtes hurtigt som stil til alle europæiske lande og fandtes indenfor maleri, skulptur, arkitektur, musik og teater. Barokkens kunst tjente i høj grad ét formål: nemlig genrejsningen af den katolske kirke og pave-magten i Rom efter reformationen. Målet var altså en modreformation, og midlet hertil var at omvende protestanterne til katolicismen blandt andet ved hjælp af en følelsesbetonet og dramatisk kunst. Kunsten var altså en form for kirkelig propaganda med et storladent udtryk, som også mange konger og hertuger med glæde tog til sig.

Den italienske maler Caravaggio (1571-1610) var en af de fremtrædende indenfor udviklingen af den særegne barokstil. Caravaggio forbandt en hidtil uset realisme i afbildningen af menneskene og deres følelser med et dramatisk og mystisk motiv. Caravaggio benyttede ofte en fuldstændig sort baggrund, som afgrænsning af menneskefigurerne og motivet, som i hans maleri "Judith og Holofernes" fra 1599. Motivet stammer fra Biblen og handler om den tapre israelitiske kvinde, Judith, der for at frelse sit folk forførte den assyriske hærfører Holofernes blot for næste morgen at halshugge ham og redde sit folk. Den ældre og grimme tjenestepige til højre står beredt med et klæde til Holofernes' hoved.

Dramaet iscenesættes som på en teaterscene, og Caravaggios værk viser det afgørende øjeblik, hvor Holofernes' blod sprøjter mod det hvide sengetøj. Den røde farve fremhæves gennem det røde baggrundstæppe, og står i kontrast til Judiths hvide kjole. Den overraskede hærfører kigger i billedet forfærdet med åben mund op mod midten af billedet, hvorfra det projektøragtige og skarpe lys kastes ned mod figurerne. Den store store lys-skygge kontrast til den sorte baggrund, kaldet

Caravaggio: *Den vantro Sankt Thomas*, 1601-1602

clair obscure, er karakteristisk for Caravaggios og andre værker fra barokken.

Symbolsk ser Holofernes op mod lyset og himmeriget, mens Judith og tjene-
stepigen synes beskæftiget med et langt mere konkret og blodigt gøremål. Bil-
ledets mystik og dramatik gør den gamle historie levende, men sætter samtidig
spørgsmålstegn ved, hvem der er den gode og den onde i maleriet. Er Judith den
retfærdige, eller er Holofernes det uskyldige offer? Caravaggio selv var ligesom sine
malerier temperamentsfuld og kom ofte i slagsmål, hvilket fik ham til at flygte fra
by til by efter at have slået en tennismodstander ihjel, indtil han døde i en alder af
38 år af en febersygdom.

Caravaggio: *Begravelsen af Kristus*, 1602-1603

Caravaggio: *Paulus' omvendelse*, 1604

Caravaggios maleri *Middagen i Emmaus* fra 1601 (se billede næste side) tager udgangspunkt i den religiøse fortælling om, hvordan den korsfæstede Jesus en sidste gang viser sig ved et måltid for to disciple, før han forsvinder for øjnene af dem. I Caravaggios maleri ses den genopstandne Jesus ved bordet iklædt en rød klædedragt og et hvidt sjal, idet han ser ned og rækker sin højre hånd op og derved giver sig til kende. Jesus' rød/hvide klæder kan farvesymbolsk referere til lidelsen og blodet ved korsfæstelsen og hans ligklæde. Øjeblikket og dramatikken i maleriet intensiveres ved disciplenes kraftige

Caravaggio: *Middagen i Emmaus*, 1601

reaktion, idet disciplen til venstre gør sig parat til at rejse sig fra stolen eller chokeret rykker tilbage i stolen, mens disciplen til højre i forbløffelse slår ud med armene. Den stående tjener ved Jesus' side ser behersket og undersøgende på Jesus.

Caravaggios værk er dramatisk i kraft af dets dynamiske komposition med flere, brudte diagonale linjer, der er skabt ved figurerne arme. Lyset, der minder om et stærkt projektørlys mod en bagvedliggende sort baggrund skaber en stor lys-skygge kontrast. Det skarpe lys i maleriet kommer fra øverste venstre hjørne og skaber mørke slagskygger ved genstandene på bordet, mørke egenskygger på figurerne og store uoplyste områder i billedets kanter. Dette skaber en fortættet stemning, hvor fokus rettes mod maleriets centrum og handling. Den store kontrast mellem lys og skygge fik betegnelsen *clair obscure*, der betyder "lys-mørk" på fransk. Herved fremstår maleriet og dets

figurer levende og klart aftegnende, og imod den ensartede baggrund virker det som en teaterscene, hvor skuespillerne er oplyste. Ligeledes anvender Caravaggio komplementærfarverne rød og grøn foruden sort og hvid til at skabe mest mulig kontrast og dramatik i modsætning til et naturligt lys, en balance-ret komposition og harmoniske farver som i Rafaels maleri.

Teksten er sammensat af uddrag fra Jonas Wolters to bøger: "Temaer i kunsten 1", 2018, og "Kunst i teori og praksis", 2022